

De zoektocht naar Pieter van Son

Wie was Pieter van Son die op 14 juni 1622 trouwde met Johanna le Maire, de dochter van de schatrijke Amsterdamse koopman Isaac le Maire? Dat is de vraag die me nu al maanden bezighoudt. Pieter van Son voert een gemuteerd wapen Van Brouhoven met halve kleuromkering, een gouden leeuw op rood en drie gouden drielingbalken op zwart.

Indirecte aanwijzingen doen vermoeden dat Pieter waarschijnlijk in de lakenhandel zat.

Huwelijksportretten van Pieter van Son en Johanna le Maire 1622, collectie Rijksmuseum Amsterdam

Speurtocht

Een maandenlange speurtocht samen met collega Frans van Son, specialist op de familie Van Son leverde tot nu toe niet veel concreets op. Wel veel indirecte aanwijzingen die mogelijk licht kunnen werpen op afstamming van onze Pieter. Ik kwam Pieter voor het eerst tegen in een artikel over de symbolische functie van de handschoenen in de 17^e eeuwse huwelijksrituelen. Ter gelegenheid van hun verloving schonk Pieter aan Johanna een paar rijkelijk geborduurde handschoenen, die zowel op hun portretten zijn afgebeeld als opgenomen zijn in de collectie van het Rijksmuseum. In het artikel wordt het wapen van Pieter van Son gedacht Van Brouhoven te zijn, waar Pieter op basis van afstamming aanspraak op zou kunnen maken. Ten tijde van de aankoop van de portretten door het Rijksmuseum (2000) is onderzoek gedaan naar de exacte afstamming van Pieter van Son, maar helaas ook zonder resultaat. Nadere bestudering van het wapen van Van Son leert dat het gaat om een halve kleuromkering van het wapen van Van Brouhoven. Een gouden leeuw op rood, maar de drielingbalken zijn nog steeds goud op zwart.

Ondertrouw Pieter en Johanna te Amsterdam

Het paar is op 20 mei 1622 in ondertrouw gegaan in de Nieuwe Kerk in Amsterdam. Uit de inschrijving blijkt dat Pieter 32 jaar oud is en uit Breda afkomstig is. Zijn ouders zijn beiden overleden, hij verblijft al 9 jaar in Amsterdam en hij wordt geassisteerd door Ariaen van Son, zijn neef. Janneken le Meer is 21 jaar oud, geassisteerd door Johan la Meer, haar oom en door haar zuster, wonend op de Coninxgracht. [getekend] Peeter van Son, Johanna le Maire¹

Verder onderzoek leert dat neef Adriaen van Son vermoedelijk in 1604 poorter geworden is van Amsterdam, na in 1601 getrouwd te zijn met Maayken Van der Eycken. Hun huwelijksakte leert dat

Adriaen afkomstig uit Breda ten tijde van het huwelijk 30 jaar oud was, van beroep caffatier (wever van zijde), inmiddels 8 jaar in Amsterdam verkeerde en consent kreeg voor het huwelijk van zijn nog in leven zijnde vader door tussenkomst van predikant Johannes Milius te Breda. Zijn bruid was 27 jaar, afkomstig uit Antwerpen en inmiddels 7 jaar in Amsterdam.

Hervormde Kerk te Breda

Uit de archieven van de Hervormde Gemeente te Breda (1619) blijkt voorts dat Adriaen, wonende te Amsterdam een broer heeft genaamd Anthonis en een zus Susanneken en dat hun vader Lambrecht van Son heet. Vermoedelijk was de aanleiding voor de archiefinschrijving het overlijden van Lambrecht, die dus gedacht wordt in 1619 te zijn gestorven. Tenminste als de twee Adriaenen dezelfde persoon zijn, wat toch wel waarschijnlijk lijkt gezien de identieke indirecte verwijzingen en een kloppend tijdsloot. De inschrijving betreft verkoop van een grondrente van 3 Rijsche guldens op een huis op de Fellenoord buiten Sinte Mertenspoorte, een rente die in 1576 gekocht was door Margriet Adriaens van Zonne. Deze Margriet zal dan een zuster geweest zijn van Lambrecht.

¹ Archief Amsterdam (DTB 427/142).

Geborduurde handschoenen Johanna le Maire 1622, collectie Rijksmuseum Amsterdam

Joost van den Vondel (1587-1679), portret door Philip de Koninck 1665

Hoogstwaarschijnlijk komt Pieter van Son ook uit dezelfde hervormde kringen in Breda, maar wie was zijn vader? De Amsterdamse doopregisters leren dat Pieter en Johanna 6 kinderen hadden, t.w. Johannes (1623), Willem (1624), Isaack (1628), Peter (1632), Maria (1636) en Willem (1640). Gezien de toen geldende vernoemingsregels is het dus zeer waarschijnlijk dat de oudste zoon Johannis is vernoemd naar de vader van Pieter, die dus ook Johannes geheten kan hebben. In de schepenbank van Zundert (bij Breda) treffen we vervolgens in de periode 1550-1650 verschillende Van Sons aan, waaronder Lambrecht Adriaenssens van Son en Adriaen van Son. Vermoedelijk moeten we dus op zoek naar een Johannes Adriaenssens van Son om de afstamming verder te kunnen duiden.

Adriaen van Son familie van dichter Joost van den Vondel?

Wie schetst mijn verbazing toen ik in een editie van het historisch blad Amstelodamum (48^e jaargang, januari 1961) een artikel aantroef over de mogelijke verwantschap van Adriaen van Son met onze dichter des Vaderlands Joost van den Vondel.

Ik citeer:

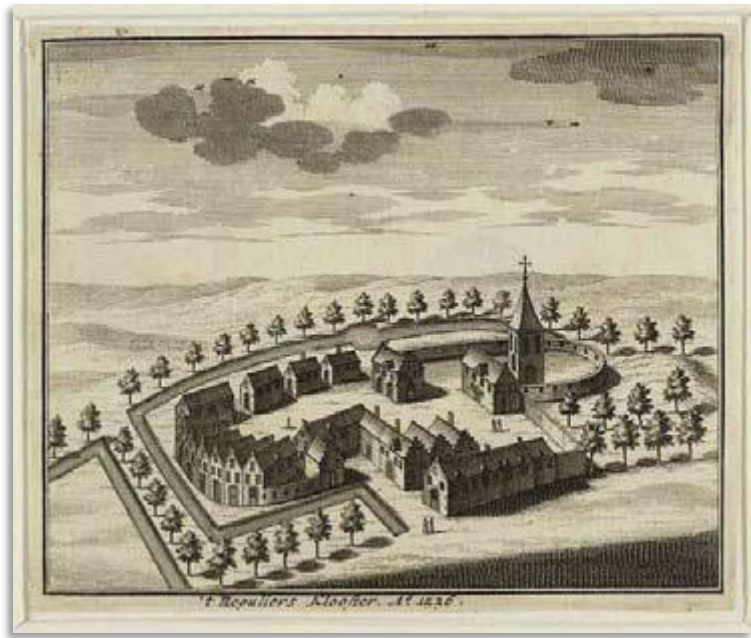
“J. F. M. Sterck geeft in zijn boek ‘Oorkonden over Vondel en zijn kring’ (Bussum 1918) op blz. 42 en volgende een drietal brieven van Willem van den Vondelen aan zijn moeder Sara Cranen. In de tweede brief, gedateerd Rome 15 Maart 1625, eindigt hij met de zin ‘groet seer mijn swagers en susters, mijn nepos J. van Zon...’ enz. Over deze neef J. van Zon zegt Sterck op blz. 53, dat hij die ‘zelfs na een gezet onderzoek, niet thuis kan brengen.’

Het thuisbrengen van J. van Zon was mijn eerste vondst. Reeds jaren geleden vond ik bij het indiceren van de Inbrengregisters van de weeskamer in No. 15 op fol. 310 een acte, gedateerd 1 Sept. 1611, waarbij Adriaen van Son, coopmansdienaer bewijst aan zijn twee kinderen Jaques oud 9 jaren en Salomon oud 7 jaren voor hun moederlijk erfdeel tezamen 600 gulden. De moeder was geweest Maeyken van der Eycken en de familieleden, die zich met dit bewijs accoord verklaarden, waren Sara Cranen, weduwe van Joost van den Vondele (= Joost II), zusterling (nicht) van de kinderen met Joost van den Vondele de Jonghe haren sone (=de dichter Joost III).

Het huwelijk van Adriaen van Son en Maeicken van der Eycken was nu spoedig gevonden. Het blijkt uit het intekenregister van de kerk (D.T.B. 409 fol. 214 verso) op 12 Mei 1601. Hij is caffatier, oud 30 jaar, woont 8 jaar in Amsterdam, komt uit Breda, waar zijn vader nog leeft en zijn consent geeft voor het huwelijk door tussenkomst van Ds. Milius aldaar. De bruid is 27 jaar komt uit Antwerpen, woont 7 jaar in Amsterdam en wordt geassisteerd met Jan van Valkenborgh en Michiel Michiels hare neven. Meende ik aanvankelijk dat Jan van Valkenborgh (gehuwd met Eliaabeth Michiels van Vaerlaer) en Michiel Michiels (van Vaerlaer) de sleutel zouden zijn voor de familieverwantschap met Vondel, en zocht ik dus allereerst in die richting, het bleek toch anders uit te vallen. Er komt namelijk in het protocol van notaris Lieven Heylinc te Amsterdam (not. arch.No. 56 fol. 156) een acte van procuratie voor, waarbij op 13 Jan. 1605 Adriaen van Son, cramer, en Maeyken van der Eycken, zijn huisvrouw, beiden wonende te Amsterdam volmacht geven aan Anthony Verevcken haar broeder om te Antwerpen gelden in ontvangst te nemen afkomstig van de verkoop van het huis ‘het Schildeken’ in de Clarenstrate te Antwerpen. Doordat de acte van notaris Heylinc zeer slecht leesbaar was en zowel de straatnaam als de huisnaam moeilijkheden gaven liep mijn onderzoek hier vast, totdat Jhr. Mr. C. C. van Valkenburg, die het Antwerpse archief goed kent, mij aanmoedigde om eens in Antwerpen te informeren. Inderdaad kwam uit het rijke Antwerpse archief de acte te voorschijn, waarbij voor schepenen op 30 Oct. 1604 (fol. 241) Antoni van der Eycken, hoeymaker, zoon van Baptista van der Eycken en Anna Cranen, met zijn zusters, nl. Anna gehuwd met Pieter van Voerneberch, schilder, Elizabeth, gehuwd met Antoni Verbrugge, linnewever, en bovendien zich sterk makende voor hun zuster Maria van der Eycken en Adriaen van Sonne haar man ‘die absent zijn buijten deser stede’ verkopen een huis, het ‘Schildeken’ in de S. Clarenstrate te Antwerpen.

Dit huis was door Baptista van der Eycken en Anna Cranen te erve genomen op 20 Mei 1581 van Johanna de Heelt, wed. wijlen Ysebrant de la Hele. Hier nu kon de heer van Valkenburg mij verder inlichten. Baptista van der Eycken is in September 1557 in de S. Jacobskerk te Antwerpen gehuwd met Anna Cranen. Zij stierf in het huis ‘het Schildeken’ op 20 Maart 1583, de kinderen zijn dan: Antony

11 jaar, dus geboren 1571,2, Anna, oud 25 jaar, dus geboren 1557/8, Barbara (=Elizabeth?) 20 jaar, dus geboren 1562/3, en Maria, 9 jaar, dus geboren 1573/4, en dit laatste klopt met de Amsterdamse ondertrouwacte. De familieverwantschap met van Son blijkt dan zo te zijn dat Peter Cranen, de grootvader van Joost van den Vondel III, een zuster had, Anna, gehuwd met Baptista van der Eycken, zodat zijn dochter Sara kan voorkomen als 'zusterlingh' van de kinderen van Adriaen van Son, terwijl Sara's zoon Willem van den Vondel Jaques Adriaens van Son betitelt als 'nepos' J. van Zon. Hiermede is dus wederom een familierelatie van onze grote dichter opgehelderd".²

Het Reguliërsklooster anno 1536

Reguliershof

Pieter van Son verkocht op 27 april 1648 een tuin aan de Reguliershof aan Gillis van Schendel. Waarschijnlijk had Pieter dit land geerfd van zijn schoonvader Isaac le Maire. Le Maire was in 1601 als 'Isaack la Meer' ingeschreven als poorter van de stad en had zich een buitenhuis verschaft in Egmond aan de Hoef. In Amsterdam verhuisde hij naar de rand van de toenmalige stad, naar de Reguliershof, het restant van een voormalig klooster ten zuiden van het huidige Rembrandtplein. Isaac Lemaire was afkomstig uit Doornik. Hij trouwde in 1585 in Antwerpen met Marie Walraven en stond daar geregistreerd als vermogend kruidenier; vervolgens vluchtte hij met zijn vrouw verder naar het noorden. De familie Lemaire of Lamaire woonde tussen 1585 en 1611 in Amsterdam; het echtpaar kreeg 23 kinderen.

Kruidtuin anno 17e eeuw

Hortus Botanicus

De eerste Amsterdamse hortus in De Reguliershof werd gesticht in 1638 om als 'Hortus Medicus' (een tuin met medicinale planten) te dienen voor chirurgijns en apothekers. Na enig aandringen betaalden ze mee aan het onderhoud. De hortus lag aanvankelijk ver buiten de Regulierspoort, op het terrein van een voormalig klooster, ter hoogte van de Utrechtsestraat en de Keizersgracht. De Reguliershof die na de Alteratie onder protest van de eigenaar, de Haarlemse geestelijke Jacob Zaffius in beslag was genomen, was omgebouwd tot herberg en lusttuin. Constantijn Huygens en P.C.

Hooft bemoeiden zich met de herschepping van de tuin in een hortus. Vanwege de pest waren de heren doktoren op zoek naar een kruid of geneesmiddel, zodat het schrikbarende aantal slachtoffers en de daarbij behorende angst zou afnemen, maar ook ziekte onder de schepelingen had de aandacht van de medici. De eerste hortus is mogelijk ingericht naar Leids voorbeeld. (bron:wikipedia.nl)

Tot slot

De zoektocht naar Pieter zal nog wel wat meer tijd vergen maar zal worden voortgezet. Wordt vervolgd.

H.L. van Broekhoven
Schiedam, 21 februari 2014

² Tot goed begrip van het volgende geef ik hier even aan hoe de stamreeks Vondel op het ogenblik te boek staat, ontleend o.a. aan Vondelkroniek 1937 Tuli pg. 13: Matheus van den Vondel, linnmwever, koopt in 1527 een huis te Antwerpen overleden vóór 30 Aug. 1542, huwt Maria Raveels of Rabcels (= overgrootvader van de dichter). hieruit: Joost van 'hen Vondel 1 overl. vóór 18 Juni 1604, tr. 1e 28 Nov. 1545 S. Jacobskerk Antwerpen Anna van Uffclen, tr. 2e vóór 1557 Cathelijns Sampson (= grootvader van de dichter), waaruit o.a. : Joost van den Vondel& geb. Antwerpen 1559/1560, poorter te A'dam 27 Maart 1597. bear. A'dam Oude kerk 12 Febr. 1608, tr. IC N.N. tr. 2e Keulen 1585 Sara Cra&, geb. Antwerpen 1565, overl. A'dam li Mei 1637 (= vader van de dichter), hieruit o.a. Joost van den Vondel III (= de dichter), zijn zoon is Joost van den Vondel IV en zijn kleinzoon is dus Joost (Justus) V